

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

**ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
„Персуазивност у политичком дискурсу кроз употребу појмовних метафора и
модалних средстава у енглеском и српском језику“ мср Марија Лончар**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Филолошког факултета на седници од 23. новембра 2020. године.

2. Састав Комисије:

Ментор: др Ивана Трбојевић Милошевић, ванредни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Англистика, Енглески језик

Датум избора у звање: 2017.

др Катарина Расулић, ванредни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Англистика, Енглески језик

Датум избора у звање: 2017.

др Маја Ивановић, доцент, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2016.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Марија, Милан, Лончар
Датум и место рођења	16. 4. 1986, Београд (Савски венац)
Наслов мастер тезе	<i>Употреба садашњих глаголских облика у енглеском и српском језику – контрастивна анализа</i>
Датум и место одбране мастер тезе	13. 10. 2010, Филолошки факултет, Београд
Научна област из које је стечено академско звање мастера	Англистика

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Персуазивност у политичком дискурсу кроз употребу појмовних метафора и модалних средстава у енглеском и српском језику

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мср Марије Лончар обухвата 161 компјутерски штампану страницу, а подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1–5); 2. Теоријско-методолошки оквир (6–90); 3. Резултати истраживања (91–139); 4. Закључак (140–141); Литература (142–146). Списак литературе садржи 118 библиографских јединица. Дисертација у истраживачком делу о појмовној метафори садржи 241 пример у коме се остварује персуазивни ефекат. У уводном делу налазе се 4 слике и 1 табела којима се сажето приказују налази других научника.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Увод има следећа потпоглавља.

1.1. **Предмет истраживања.** У овом раду Марија Лончар истражује ефекат убеђивања кроз употребу појмовних метафора и модалних средстава у америчком и српском политичком дискурсу у временском периоду од 2008. до 2017. године. Ослањајући се и на претходне домаће дисертације о употреби метафора у политичком дискурсу (Мухић 2016; Весић Павловић 2015; Богетић 2018) и модалности (Радовановић 2016), као полазну теоријску основу за истраживање кандидаткиња узима радове западних аутора. Пре свега, овде спада дело Лејкофа и Џонсона, утемељивача теорије о концептуалној (појмовној) метафори, *Metaphors We Live By*. Појам персуазивности, односно убеђивања, објашњава враћајући се античкој реторици и Аристотелу, а завршава наводећи савременије интерпретације убеђивачке снаге метафоре кроз фазе и држи се метафоричког модела уоквиривања (енг. the metaphorical framing model) по коме метафорички језик делује на когнитивни стил обраде поруке код слушаоца на такав начин да може да утиче на формирање политичког мишљења или става. У теоријском оквиру рада зарад темељнијег приступа у проналажењу узрока стварања персуазивног ефекта кандидаткиња се не ослања само на когнитивнолингвистичка проучавања језика, већ узима у обзир и друге области проучавања језичких феномена. Персуазивни ефекат у овој дисертацији посматра у домену политичког дискурса, па у теоријском делу рада описује најзначајније концепте из области анализе дискурса и критичке анализе дискурса и на крају дефинише политички дискурс. Однос између говорника и слушаоца (слушалаца) у комуникацијском процесу, као и процес стварања значења, посматра из угла прагматике и интеркултурне прагматике. Кандидаткиња објашњава да је успешна комуникација условљена интеракцијом између говорника и слушаоца кроз динамичко и интерактивно генерисање заједничке основе и контекста. Такође, утврђује и да је за прихватање говорникових истина, односно, остварење персуазивних циљева неопходно вишеструко прилагођавање слушаоцима. Кандидаткиња такође тврди да се персуазивност модалних средстава остварује у највећој мери у политичким слоганима. Кратке модализоване дискурсне форме попут слогана постају резонатори и служе као сиже једној свеукупној пропагандној поруци усмереној на гласачко тело.

1.2. **О значају проучавања персуазивности у когнитивној лингвистици.** Проучавање персуазивности у политичком дискурсу је замишљено као допринос

истраживањима из области когнитивне лингвистике, прагматике, контрастивне анализе, социјалне психологије и политичких наука са циљем да се пронађе најефикаснији персуазивни модел који функционише у два поменута национална контекста, америчком и српском. Фокус на амерички и српски корпус који обухвата исти временски период на два различита кода омогућава поређење налаза и утврђивања сличности и разлика у концептуализацији метафоричког језика. Осим тога, кандидаткиња сматра да је изузетно важно истаћи и подићи свест о моћи језичких средстава у концептуализацији друштвене стварности и утицају на доношење одлука које могу имати далекосежне последице по читаво друштво јер то представља и друштвену одговорност појединца.

1.3. Циљеви истраживања.

Марија Лочар дефинише циљеве истраживања на следећи начин: описати теоријске одређености појма персуазивности, односно убеђивања, у реторичким оквирима од античких дана; прегледати и критички размотрити доступну научну литературу из области когнитивне лингвистике, критичке анализе дискурса, прагматике и модалности релевантне за сам предмет истраживања; утврдити начин концептуализације и структурирање апстрактног искуства помоћу изворних домена појмовних метафора у енглеском и српском; утврдити ефекат убеђивања у политичком дискурсу кроз употребу појмовних метафора и модалних средстава, пре свега кроз деонтичку и динамичку модалност у политичким слоганима у енглеском и српском језику; утврдити разлоге и начине прилагођавања говора и садржаја говора према типу или врсти слушалаца; утврдити сличности и разлике у језичкој реализацији појмовних метафора и модалних средстава у политичком дискурсу у енглеском и српском језику.

1.4. Хипотезе истраживања. Кандидаткиња наводи да извор корпусне грађе за анализу за период од 2008. до 2017. године укључује текстове из дневних и недељних листова на српском и енглеском језику, као и обраћања политичких кандидата у току саме изборне кампање и непосредно након објављивања изборних резултата. Одатле је ексцерпирала све примере за језичку анализу појмовних метафора који су подељени према изворном, а затим и према циљном домену. Персуазивну силу модалних средстава посматрала је у оквирима динамичке и деонтичке модалности, али и у прагматичким, кроз директивне и комисивне исказе. У анализи персуазивних модалних средстава определила се за њихову употребу у политичким слоганима имајући у виду да се кроз ове кратке форме, у односу на друге, остварује најинтензивнија резонантна и синтетичка функција код бирачког тела. Кандидаткиња доказује следеће хипотезе: употребом метафоре у политичком дискурсу постиже се боље разумевање сложенијих ситуација и апстрактног искуства и консолидује сазнање бирачког тела о одређеном проблему или теми; употребом метафоре и модалних средстава гласачко тело се може усмерити ка одређеном начину размишљања, па чак и манипулисати; помоћу метафоре и модалних средстава неповољне чињенице или проблеми у друштву се могу замагљивати, док се позитивне промене могу ставити у први план; будући да је употреба метафора и модалирање исказа својствено како српском, тако и енглеском политичком дискурсу, персуазивни ефекат кроз употребу појмовних метафора и модалних средстава у ова два дискурса је сличан.

1.5. Избор методолошког приступа и грађа за језичку анализу.

У овом истраживању, кандидаткиња примењује тзв. интегративни модел који комбинује реторичке, прагматичке и когнитивнолингвистичке приступе у проучавању.

Ово истраживање је комбинација и квантитативног и квалитативног приступа. Корпусна грађа, која указује да се ради о квантитативном истраживању, добијена је ручном претрагом објављених садржаја на српском језику који обухвата примере са интернет страница дневних и недељних новина и портала Политика, Вечерње новости, Правда, Б92, Наслови, Блиц, О радио, Телеграф, Пешчаник, РТВ, РТС и 24 сата, док је корпус са примерима на енглеском језику преузет са страница New York Times, Telegraph, Daily Mail, ABC, Economist, Sky News, Guardian, Washington Post, CBN, BBC, Wall Street Journal, Reuters, Manchester Evening News и Mirror, као и са страница са објављеним политичким говорима председничких кандидата у периоду од 2008. до 2017. године. Након квантитативног проучавања наведених језичких феномена, кандидаткиња приступа и квалитативном, где корпусна грађа представља полазну тачку за квалитативни метод. Квалитативни приступ се односи на детаљнију анализу функције концептуалних метафора и модалних средстава у датом контексту, тј. на који начин оно што се у политичком дискурсу каже утиче на бирачко тело. Употребу модалних средстава у функцији стварања персуазивног ефекта посматра у домену политичких слогана и рекламног политичког дискурса будући да полази од претпоставке да је персуазивни ефекат код модалних средстава већи уколико су она употребљена у краћим дискурским формама. У прагматичким оквирима анализира и реализацију директивних и комисионих исказа кроз модале којима се такође остварује снажан персуазивни перлокуциони ефекат. Кандидаткиња користи социо-когнитивни приступ SCA (енг. socio-cognitive approach) у интеркултурној прагматици у коме су подједнако важни и друштвени и индивидуални фактори у креирању значења и разумевања, као и трансфер знања. Заједнички културни модели уобличени кроз лично искуство појединца и претходне праксе међусобно се прожимају са актуелним ситуационим контекстом у друштвеној интеракцији и пракси. Социо-когнитивни приступ је кандидаткињи био важан за тумачење односа говорника, тј. политичких кандидата и аудиторијума, односно гласачког тела и њихових карактеристика релевантних за постизање персуазивних циљева.

1.6. Организација рада. Кандидат објашњава којим редом ће тећи излагање.

Поглавља 2 и 3, која представљају централни и најобимнији део рада, посвећена су излагању и коментарисању теоријски утемељених приступа и модела у проучавању метафора и модалних средстава са фокусом на могућности остваривања персуазивног ефекта.

Имајући у виду редослед термина у наслову дисертације, кандидаткиња најпре објашњава појам персуазивности у реторици полазећи од најранијих реторичких дефиниција, а затим дефинише појам дискурса и критичке анализе дискурса. Након ових објашњења, кандидаткиња прецизира појединости и коментарише значај критичке анализе дискурса за идентификовање идеолошких концепата и разоткривање манипулативних намера. Овде се у највећој мери ослања на рад лингвиста Ван Дајка, Водак и Ферклафа. Овај део рада завршава уз осврт на досадашњу објављену литературу из ове области бележећи тако најистакнутија имена проучавалаца језика у политичком дискурсу – Лејкофа, Џонсона, Блека, Чилтона, Семино, Кевечеша и других.

Због конструисања значења, односно, разумевања метафоричког садржаја, кандидаткиња не занемарује ни основне концепте у прагматици и интеркултурној прагматици. Она издваја социо-когнитивни приступ по коме су подједнако важни и индивидуални и друштвени фактори у креирању значења и разумевања садржаја.

Претходно колективно знање, претходно индивидуално знање и актуелно ситуационо знање које се ствара у датом тренутку, у моменту размене исказа заједно генеришу један потпуно нов и другачији коцепт знања које подразумева и претходну примену теорије акомодације.

У делу Предмет проучавања когнитивне лингвистике смештена је теорија о појмовној метафори Лејкофа и Џонсона. Кандидаткиња се затим осврће на литературу која постоји о досадашњим истраживањима о персуазивности појмовне метафоре и најзад се опредељује за метафорички модел уоквиривања.

У **Закључку** кандидаткиња резимира своје резултате.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Билингвална настава на немачком и српском језику на примерима ОШ „10. октобар” у Суботици, Прве нишке гимназије „Стеван Сремац” и Ваљевске гимназије / Марија Лончар // Живи језици: часопис за стране језике и књижевности. - Vol. 37, No. 1 (2017), p. 137-166
2. Статус српског језика на територији Косова и Метохије/ Марија М. Лончар // Анали Филолошког факултета. - Vol. 31, No. 1 (2019), p. 155-181

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња дискутује и приказује резултате истраживања у два дужа поглавља. Једно се тиче присуства концептуалних метафора у говорима и обраћањима политичких кандидата, док се друго односи на модална средства у слоганима или завршним обраћањима бирачком телу. Корпусна грађа за анализу појмовних метафора подељена је према изворним и циљним доменима. Доминантни изворни домени су путовање, где издваја путовање бродом, грађење (где се посебно издвајају кућа и рупе/пукотине), и на крају конфликт/рат и спорт. Према релевантности за политички дискурс, кандидаткиња је за циљне домене извојила економију, имиграцију и Европску унију, за које је примерима илустровала начине концептуализације. Персуазивна сила модалних средстава подељена је на динамичку и деонтичку модалност јер у овим доменима кандидаткиња региструје постојање убеђивачког ефекта и утицаја на одлуке бирача кроз кратке дискурсне форме попут слогана. У случају динамичке модалности персуазивни ефекат се постиже кроз адхортативне поруке, док у случају деонтичке модалности ауторитет усмерава своју илокуциону силу на гласаче и тако чека извршење наредбе.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Марије Лончар захвата феномен који се по својој природи налази на пресеку више равни – реторичке, психолошке, концептуалне, прагматичке, дискурсне и формалне, да набројимо бар неке. Природа феномена диктирала је и избор приступа и начина сагледавања и анализе феномена персуазивности, као и теоријске моделе на које се

кандидаткиња ослањала у својој анализи. Укрштање приступа и аналитичких модела посебна је вредност ове дисертације, као и начин на који је кандидаткиња тај комбиновани модел користила за анализу реторичких, когнитивних и прагматичких механизма који доводе до персуазивног ефекта у политичком дискурсу.

На основу *“Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду”* и налаза у извештају из програма „iThenticate“, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Персуазивност у политичком дискурсу кроз употребу појмовних метафора и модалних средстава у енглеском и српском језику”** аутора **Марије Лончар**, констатујем да утврђено подударње текста износи 2%.

Овај степен подударности у складу је са Чланом 9. *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *„Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду“*, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

IX ПРЕДЛОГ

Посебно узимајући у обзир сложеност истраживаног феномена, постизање персуазивног ефекта у политичком дискурсу, као и зрелост којом се кандидаткиња бави овим одабраним предметом истраживања, налазимо да дисертација Марије Лончар представља оригиналан и вредан допринос когнитивно-прагматичким истраживањима политичког дискурса у енглеском и српском језику. Стога, са задовољством препоручујемо Научно – наставном већу Филолошког факултета да овај рад прихвати као докторску дисертацију, а кандидата позове на усмену одбрану пред овом Комисијом.

Комисија:

др Ивана Трбојевић Милошевић ван. проф.

др Катарина Расулић, ван. проф.

др Маја Ивановић, доцент